OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto

24.2.2025

VN/22602/2024
VN/22602/2024-OKM-11

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

HE 4/2025 vp; laki Museovirastosta annetun lain muuttamisesta

Esityksen taustalla on kulttuuriesineiden tullialueelle siirtämisestä ja tuonnista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 2019/880. Asetuksella pyritään estämään laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden tuonti ja varastointi unioniin ja siten estämään näillä tavaroilla käytävä laiton kauppa ja terrorismin rahoittaminen. Asetus tuli pääosin voimaan 28.12.2020. Asetuksessa edellytetään jäsenmaita ottamaan käyttöön tehokkaita, oikeasuhtaisia ja varoittavia seuraamuksia sellaisia tilanteita varten, joissa säännöksiä ei noudateta. Suomessa tullilakiin (304/2016) lisättiin tämän johdosta säännökset seuraamusmaksusta. Säännökset tulivat voimaan samanaikaisesti asetuksen kanssa 28.12.2020.

Asetuksessa tarkoitettua tuontilupamenettelyä ja kirjallisen vakuutuksen vaatimista koskevaa menettelyä aletaan soveltaa päivästä, jolloin asetuksen 8 artiklassa tarkoitettu sähköinen järjestelmä on toimintavalmis, tai viimeistään 28.6.2025. Komission ilmoituksen mukaan järjestelmä otetaan käyttöön 28.6.2025, jolloin myös asetuksen täysi soveltaminen alkaa.

Tuontilupamenettelyn osalta jäsenvaltioiden on nimettävä kansalliset toimivaltaiset viranomaiset, jotka myöntävät tuontilupia asetuksen 4 artiklan mukaisesti. Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tuontilupien myöntäminen Museoviraston tehtäväksi. Museovirastolla on tehtävässä tarvittava kulttuuriperinnön asiantuntemus ja Museovirasto myöntää myös kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta annetussa laissa (933/2016) tarkoitetut vientiluvat. Säännös tehtävästä lisättäisiin uutena 2 a §:nä Museovirastosta annettuun lakiin. Pykälässä säädettäisiin myös oikaisuvaatimusmenettelyn soveltamisesta tuontilupa-asioissa.

Tuontilupamenettelystä säädetään asetuksen 4 artiklassa. Tuontilupamenettely koskee asetuksen liitteessä olevassa B osassa tarkoitettujen kulttuuriesineiden tuontia. B osassa tarkoitettuja esineitä ovat arkeologisten kaivausten (luvallisten ja luvattomien) tulokset ja maan päällä tai veden alla tehdyt arkeologiset löydöt sekä taiteellisten tai historiallisten muistomerkkien tai kiinteiden muinaisjäännösten osat. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluviksi luetaan liturgiset ikonit ja patsaat, myös erilliset teokset. Edellä mainitut esineet kuuluvat tuontilupamenettelyn piiriin, jos ne ovat yli 250 vuotta vanhoja. Tuontilupamenettelyn piiriin kuuluminen ei riipu esineen rahallisesta arvosta.

Tuontilupamenettely ei koske 3 artiklan 4 kohdan nojalla asetuksen (EU) N:o 952/2013 203 artiklassa tarkoitettuja palautettuja kulttuuriesineitä, kulttuuriesineiden tuontia, jonka yksinomaisena tarkoituksena on varmistaa niiden turvallinen säilyttäminen viranomaisen toimesta tai valvonnassa, kun tarkoituksena on palauttaa kyseiset kulttuuriesineet tilanteen sen salliessa, eikä asetuksen (EU) N:o 952/2013 250 artiklassa tarkoitettuun kulttuuriesineiden väliaikaiseen maahantuontiin unionin tullialueelle kasvatuksellisiin, tieteellisiin, konservointi-, restaurointi-, näyttely-, digitointi- tai esittävien taiteiden tarkoituksiin, akateemisten laitosten toteuttaman tutkimuksen taikka museoiden tai vastaavien laitosten välisen yhteistyön tarkoituksiin. Edelleen 3 artiklan 5 kohdan nojalla tuontilupaa ei

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Opetus- ja kulttuuriministeriö				
PL 29 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 10 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 135 9335 +358 9 135 9335	kirjaamo.okm@gov.fi

edellytetä kulttuuriesineiltä, jotka on asetettu asetuksen (EU) N:o 952/2013 250 artiklassa tarkoitettuun väliaikaisen maahantuonnin menettelyyn kaupallisilla taidemessuilla esiteltäväksi. Tällaisissa tapauksissa on toimitettava asetuksen 5 artiklassa tarkoitettu tuojan vakuutus.

Tuontiluvan myöntää sen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen, jossa kulttuuriesineet asetetaan johonkin 2 artiklan 3 alakohdassa tarkoitettuun tullimenettelyyn ensimmäistä kertaa. Jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten myöntämät tuontiluvat ovat voimassa koko unionissa. Tuontilupaa ei katsota todisteeksi asianomaisten kulttuuriesineiden laillisesta alkuperästä tai omistuksesta.

Tavaroiden haltijan on haettava tuontilupaa tämän toimivaltaiselta viranomaiselta keskitetyn sähköisen järjestelmän kautta. Hakemukseen on 4 artiklan 4 kohdan mukaan liitettävä mahdolliset liiteasiakirjat ja tiedot, joilla annetaan todisteet siitä, että kyseiset kulttuuriesineet on viety maasta, jossa ne luotiin tai josta ne löydettiin, kyseisen maan lakien ja asetusten mukaisesti, tai joilla annetaan todisteet tällaisten lakien ja asetusten puuttumisesta ajankohtana, jona kyseiset kulttuuriesineet poistettiin maan alueelta. Jos maata, jossa kulttuuriesineet luotiin tai josta ne löydettiin, ei voida luotettavasti määrittää tai jos kulttuuriesineet vietiin pois maasta, jossa ne luotiin tai löydettiin, ennen 24.4.1972, hakemukseen voidaan liittää liiteasiakirjat ja tiedot, joilla annetaan todisteet siitä, että kyseiset kulttuuriesineet on viety sen viimeisen maan lakien ja asetusten mukaisesti, jossa esineet sijaitsivat yli viiden vuoden ajan ja muuta tarkoitusta kuin väliaikaista käyttöä, passitusta, jälleenvientiä tai jälleenlaivausta varten. Artiklan 5 kohdan mukaan todisteet on annettava vientitodistusten tai vientilupien muodossa, jos kyseinen maa on laatinut tällaisia asiakirjoja kulttuuriesineiden vientiä varten niiden vientiajankohtana.

Artiklan 6 kohdassa säädetään lupakäsittelyn määräajasta. Toimivaltaisen viranomaisen on tarkistettava, onko hakemus täydellinen, ja pyydettävä mahdollisesti puuttuvat tiedot, lisätiedot tai asiakirjat hakijalta 21 päivän kuluessa hakemuksen vastaanottamisesta.

Artiklan 7 kohdan mukaan päätös tuontiluvan myöntämisestä tai hakemuksen hylkäämisestä on tehtävä 90 päivän kuluessa täydellisen hakemuksen vastaanottamisesta. Toimivaltaisen viranomaisen tulee hylätä hakemus ensinnäkin silloin, jos sillä on tietoa siitä tai perusteltuja syitä uskoa, että kulttuuriesineet poistettiin sen maan alueelta, jossa kulttuuriesineet luotiin tai josta ne löydettiin, vastoin kyseisen maan lakeja ja asetuksia. Hakemus on hylättävä myös, jos viranomaiselle ei ole toimitettu 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja todisteita. Samoin hakemus on hylättävä, jos viranomaisella on tietoa siitä tai perusteltuja syitä uskoa, että tavaroiden haltija ei ole hankkinut niitä laillisesti. Edelleen hakemus on hylättävä, jos viranomaiselle on ilmoitettu, että sen maan viranomaiset, jossa kulttuuriesineet luotiin tai josta ne löydettiin, ovat esittäneet niiden palauttamista koskevia vaateita, joiden käsittely on vireillä.

Jos hakemus hylätään, päätös samoin kuin perustelut sekä valitusmenettelyä koskevat tiedot on viipymättä annettava hakijalle. Jos tuontilupahakemus koskee sellaisia kulttuuriesineitä, joiden osalta tällainen hakemus on aikaisemmin hylätty, hakijan on ilmoitettava aiemmasta hylkäyspäätöksestä sille toimivaltaiselle viranomaiselle, jolle hakemus toimitetaan. Jos jäsenvaltio hylkää hakemuksen, sen on toimitettava hylkäyspäätös ja sen perustelut muille jäsenvaltioille ja komissiolle 8 artiklassa tarkoitetun sähköisen järjestelmän kautta.

Artiklan 12 kohdan mukaan komissio vahvistaa täytäntöönpanosäädöksillä tuontilupahakemuksen mallin ja muodon ja ilmoittaa mahdolliset liiteasiakirjat kyseisten kulttuuriesineiden laillisen alkuperän todistamiseksi sekä menettelysäännöt tällaisen hakemuksen toimittamista ja käsittelyä varten. Kohdassa tarkoitetut yksityiskohtaisemmat määräykset on annettu kulttuuriesineiden tullialueelle siirtämisestä ja tuonnista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/880 tiettyjen säännösten täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/1079 6 – 10 artiklassa.

Ehdotuksella ei ole arvioitu olevan olennaisia vaikutuksia valtion talouteen. Tilastotietoa tuontilupamenettelyn piiriin kuuluvien esineiden tuontimääristä ei ole käytettävissä, mutta voidaan pitää todennäköistä, että menettelyn piiriin kuuluvia yli 250 vuotta vanhoja esineitä tuotaisiin Suomeen lähinnä satunnaisesti. Kulttuuriesineiden kaupassa Suomen kautta on aiemmin tapahtunut jonkin verran kauttakulkua Venäjälle ja Venäjältä, mutta tällä hetkellä myös tällainen kauppa on pakotteiden johdosta pysähtynyt eikä sen voida olettaa elpyvän lähitulevaisuudessa.

Täytäntöönpanoasetuksen mukaan tuontiluvan hakijan on vastattava kaikista kustannuksista. Lupaan sovellettaisiin valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n julkisoikeudellisia suoritteita koskevia säännöksiä. Lähtökohtana olisi, että suoritteesta perittäisiin valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää eli omakustannusarvoa vastaava maksu.

Myös vaikutusten Museoviraston toimintaan arvioidaan jäävän vähäisiksi. Museoviraston arvioidaan suoriutuvan tehtävästä nykyisten resurssien puitteissa.

Hallitusneuvos Joni Hiitola

Liitteet Powerpoint-esitys

Jakelu Eduskunnan sivistysvaliokunta

Tiedoksi OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Anita Lehikoinen
OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö, Santeri Lohi
OKM KUPO Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, Riitta Kaivosoja